

האגוד גרים בברוקלין

הודעתי כאשר קראתי במדורו של אמנון דנקנר כי ברוך נאדל ירד מן הארץ ומוכר המבורגרים בברוקלין. לדברי דנקנר אמר נאדל שהשואה קרבה והולכת (לישראל). ושהוא מחפש מקום מייבטים.

הודעתי — אך לא הופתעתי. כי בעיני היה נאדל תמיד הוכחה חיה לתיאוריה שאני דוגל בה מזה זמן רב: שהימין הקיצוני מייצג את הייאוש הקיצוני.

נאדל היה איש לחי' — מן האגף הימני-הלאומני של אותו אירגון קטן, שאיחד בקירבו נימות רמות. במילחמת העצמאות השתתף בהוצאת חיברוק, הצהרון שהוצא אז על ידי לחי' ושהיה אב טיפוס לשני עיתוני-הערב הקיימים עתה.

בשנות ה-50 הראשונות היה מעורב, איכשהו, במחצרות הלאומניות של "מלכות ישראל השלישית", שצצו אז לבקרים. שרות הביטחון חשד בו שהטמין במו ידיו את הפצצה בשגרירות הסובייטית בשדרות המלך רוטשילד בתל-אביב. שיבגלה ניתקה מוסקוה-בפעם הראשונה את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל. או נשא לאשה את אשתו הקודמת של מנהיג "מחתרת צריפין", שנידון למאסר.

ב-1955 הצטרף למערכת העולם הזה, והפך הכתב-החוקר הגדול הראשון בתולדות העיתונות הישראלית החדשה. היה זה נאדל שחקר את השתיית בעיריית חיפה. הוא "חושפתאן" בלשונו, שהחרידה או את הארץ ושגרמה להנחת שתי פצצות במערכת ובדפוס שלנו. נאדל עצמו התהלך אז בחיפה כשאקדה גדול מתנדנד ליד ירכו, "למען יראו וייראו".

איש לא העז להתקש בו, אך אבא חושי לא הודח מתפקידו. למרות שגילוייו של נאדל הוכחו במהרה כנכזרים, יתכן שהדבר יימשך אותה, כי הוא פרש מעבודה זו. כאשר פתחנו במסע-הגילויים הגדול הטיהור המשך ישיר המישרה (פרשת עמוס בן-גוריון), שהיתה המשך ישיר למסע-הגילויים לטיהור חושיתאן, כבר לא היה נאדל עימו. הוא עבר לריונות אחרונות, המשיך גם בגילויים פחות מרעישים, בעיקר בשטח הצרכנות.

היה זה נאדל שזרק לחלל הישראלי את הרעיון המרעיש כי ההון השחור שוב אינו תופעה שולית, כפי שהיה נהוג לחשוב. אלא סרטן האוכל את המשק הישראלי מבפנים. הוא חיבר את הדו"ח שלו והגיש אותו להסתדרות — שהתעלמה ממנו כליל. לאילי ההסתדרות לא היה — לדעת נאדל — כל חשק לריב עם אילי ההון השחור — שמה היה מתברר כי המרחק ביניהם אינו כה גדול.

שום עיתון ישראלי לא היה מוכן לפרסם את הדו"ח של נאדל. גם לא עיתוני שלו. או, כדבר מובן מאליו, פנה אלניו. פירסמו את הדו"ח בהרחבה. הוא עורר ליגלוג וזילזול. "נאדל הוא לא רציני", חיוו את דעתם המלומדת כלכלנים ופרשנים. "אין לו מושג. הוא מגזים."

לא עברו שנים רבות, ותורתו של נאדל נתקבלה בכלכלה הישראלית כתורה מסויגה. הכל מדברים על ההון השחור, ונוקבים בסכומים העולים אף על הסכומים של נאדל, שנחשבו בשעתו כאגדתיים. אך איש לא טרח להכיר בתרומתו של נאדל. אין נביא בעירו.

שאלתי אותו לא פעם אם הוא מוכן לשתף פעולה עימי ועם אחרים בפתיחת מערכת ציבורית גדולה לחיסול ההון השחור ולביצוע רפורמות חברתיות אחרות. הוא השיב בלאו מוחלט. "למה לא?" אמר, "המדינה אבודה ממילא. אבל אני יודע שאין אתה אופטימיסט. אתה תילחם. מה לעשות. צריכים לחפש מקום בטוח לילדים."

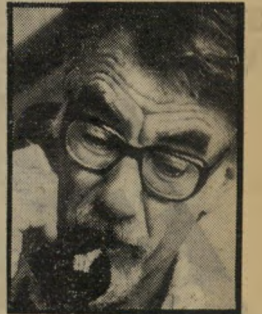
תחילה חשבתי שהוא מתחמק או מתלוצץ. בהדרגה הבינתי כי זוהי אמונתו העמוקה. לפני חצי שנה שמעתי כי הוא מתכוון להגר.

אין פירוש הדבר שהפסיק להיות לאומן קיצוני. להיפך. הוא בן למנחם בגין וראה בו סתגלן קטן. אנשים מסוגה של גאולה כהן ומשה שמיר עוררו בו בוז עמוק. הוא היה קיצוני מכולם.

מדי פעם טילפן אלי, לעורר את תשומת-ליבי לעובדה כלשהי או לתבוע ממני להביע דעה מסוימת. כל שיחה כזאת ארכה בין חצי שעה לשעה וחצי. היה לי הרשע כי נאדל שופך את מרי שיחו בצורה זו. מפני שאינו יכול לפרסם אותו בעיתון כלשהו.

כך הסביר לי כי במדינה שולטת מאפיה. המורכבת מאילי ההון השחור ומשרתיים, ראשי הליכוד והמערך. כנופיית-הכרם היתה, חבורה תמימה בהשואה לשליטי המדינה. הגורמים לשואה הבאה והמתכוננים לחיות ממנה באמריקה. כפי שהם חיים מן השואה הקודמת. שהם אשמים בה לא מעט. מנהיגים אלה (מפא"י, הרוויזיוניסטים וכל האחרים) הפקירו לדעתו את יהודי אירופה. הכל רוקב.

יש אנשים הדוגלים במה שנקרא "התיאוריה הקונספירטורית של ההיסטוריה". כלומר, הם רואים את כל

נאדל

המתרחש בעולם כשרשרת רצופה של קנוניות אפלות. בכל מקום קיים קשר של בני-בלעל.

הלאומנות הקיצונית שלו לא הפריעה לו להיות בעל השקפה כימעט סוציאליסטית. האיש הזה, ששונאו ראו בו פאשיסט לכל דבר, הוא בנו של עסקן פועלי ותיק ומושבע. הוא ירש ממנו את עולם מושגיו. הוא ייסר את בעלי-המדינה על הציניות שבה הם מצללים את השכבות המקופחות, והיה מוכן בהחלט להלאים את כל הרכוש הגדול ולהקים מחנות-ריכוז למעלימיים (וגם לפקידים המס, כי הוא היה בטוח שהם עושים יד אחת עם אלופי ההון השחור. ולראיית: היהלומים). פלאטוריון היה בעיניו סמל המדינה ("מה רוצים ממנו? הוא רק עושה בצורה מטופשת מה שגדוליה-המדינה עושים בצורה חכמה.")

אייאפשר היה לשוחח עימו על כל נושא אחר. כל דיבור שלו היה אש ולהבה. כל שיחה היתה בסגנון קיצוני, מן הסוג המעלה אנשים על באריקדות.

אך הנקודה המרכזית בהשקפת-עולמו היתה האמונה שלא יתכן שלום — לא עכשיו, לא לעולם. הערבים לא יסכימו לכך לנצח-נצחים. (הם צודקים בהחלט. אילו הייתי ערבי, הייתי עושה כמותם, רק בממדים גדולים פי מאה.) נאדל היה חבלן מעולה.

יש לאומנים רבים, שחוסרי-האמונה בשלום הוא אצלם רק תירוץ להתנגדותם המוחלטת להחזרת השטחים הכבושים. אצל נאדל התעמקה נימה זו הרבה יותר. הוא בטוח לחלוטין כי לערבים לא כדאי לעשות שלום מפני שהמדינה תתמוטט ממילא. ביגלל התנוונותה המוסרית, החברתית והכלכלית, וביגלל אפסותם של הפוליטיקאים, שאינם מסוגלים לנהל מדיניות לאומית תקיפה. הדרווישים הר מרקדים של גוש-אמונים לא עשו עליו שום רושם.

למראית-עין, הלאומנים הם אנשים אופטימיים, המאמינים בכוחנו, ואילו שוחרי-השלום נראים כאנשים פסימיים, תבוסתניים, רכיילבב, המוכנים להחזיר שטחים ביגלל פחדנות, "שינאה עצמית" ואי-אמונתם בכוחנו.

כך נראה אדם חולה, בעל לחיים סמוקות, כסמל הבריאות — ואילו אנשים בריאים באמת, אשר לחייהם אדומות פחות, נראים לעומתם חיוורים.

האמת היא ששוחרי-השלום הם אופטימיים, כי הם רואים לנגד עיניהם מדינה פורחת, פתוחה, המשולבת במרחב כלכלי-מדיני-ביטחוני נרחב. הלאומנים ואנשי-הסיפוח הם פסימיים, כי אין להם מה להציע, מלבד גטו קצת יותר גדול.

הלאומנות היא תורת-היאוש. מי שמתיאש מן השלום, מתייאש מן המדינה. רק כסיל או מטורף יכול להאמין ברצינות כי מדינת-ישראל תוכל להתקיים בטווח הארוך כגטו מנותק וחמוש, בתוך מרחב עויין, המתפתח והולך, בעוצמתו הכלכלית מרקיעה שחקים, והמתפתח כושר גרעיני. ברוך נאדל הסיק בגלוי את המסקנה. לאומנים אחרים הלכו לפניו, ואחרים ילכו אחריו. אמריקה מלאה כיום ישראלים לאומניים, המתנגדים אף להחזרת שעל אחד, הדוגלים בארץ-ישראל השלמה מן הנילוס עד הפרת, והסבורים שיש להעמיד בוגדים שכמונו אל הקיר. חוששני כי בבוא היום רק בוגדים כמונו יישארו במדינה.

היטלר, סטאלין

ומאנדי

תמונתו של היטלר, גרינגו, גנרלים במדים הממורקים של הוורמאכט. ספרים על חיליהם הגרמני במלחמת-העולם השנייה. אלבום של בחורים ובחורות ברייך השלישי, הקורסו האפריקאי.

"זהו הוצאה ימנית!" מסביר ידיד גרמני, בלי צורך. הדוכן השכן הוא שמאלי. ספרים על זוועות הנאצים, אוסף קאריקטורות נגד הטי לר, האחד במאי מראשית המאה ועד היום, חיי ליב קנכט, "איך חיסל סטאלין את השמאל העצמאי במלחמת-האזרחים הספרדית".

ירידי-הספרים הבינלאומי בפרנקפורט — פסטיבל של ספרים — הכל מכל כל. בביתן הענקי של הספרים הגרמניים אפשר להתרשם שהגרמנים הם עם הספר. יש ספרים על הכל — היסטוריה של הציידות וממלכת הפרעונים, חיי מור המד ושליטון הסהר בספרד, תולדות פרוסיה ומקורות הגזע הקלטי, ניתוח המה

פכה הגרמנית של 1848 (המכיל גם שירי-השמצה נהדר של היינריך היינה היהודי: "אילו האזינה אישה רה לנאומי של פלוגי, היא היתה יולדת בו במקום חמור...") ספרים על חתולים וחסיניה, אלבומים מצולמים על עשרות ערים וארצות, ספרי הרוסקופים, אלבומי בולים, ניתוח מלומד על שירי חיילים במלחמת-העולם השנייה.

מאנדי

דוכנים לעשרותיהם. בכל דוכן, בהתאם לאופי ההוצאה — חתיכות זוהרות המגישות שמפניה, סופרים מוקנים המוכנים להסביר ולחתום, אנשי-עסקים בחליפות קפדניות. אייאפשר לקנות כאן ספרים, אך אם החשק גובר מאוד — מאד, אפשר לשנורר.

מי שאוהב ספרים מרגיש כאן כמו ילד בחנות של

אורי אבנרי

איש ימין

ממתקים. כל ספר נראה מושך, מרתק. אילו אפשר היה לקנות, היית רוצה לקנות את כולם. או לפחות עשרות ספרים חיוניים לגמרי, הנוגעים לשיטחי ההתעניינות שלך, ושפשוט אינך יכול בילעדיהם. עד שאתה נזכר בכמה תריסרי ספרים מיותרים, המונחים אצלך על מדף מיוחד, כולם חיוניים לגמרי, ממתינים בחוסר-סבלנות גובר והולך לתורם להיקרא. כאשר בא בלש של ג'ון להקארה או בחירת טופיה וקופץ לראש התור, הם רוצים להגיב כמו אנשים בחור לאוטובוס שפירחה נזחק לפנייהם. בדרך החוצה נתקל מבטי בפנים מוכרות, המחייכות אלי מעל עטיפה של ספר. היא הצליחה! מאנדי רייס תמונות של מאנדי בחברת חיילי צה"ל. מנהל ההוצאה רואה את מבטי. "האדון הזה בטח מכיר את מאנדי אישית!" הוא אומר לעמיתו, בחיוך סלחני.

הקרבנות האחרונים

של הנאצים

בחוף ירוק, ירוק — עשרות גוונים שונים של ירק. נראה כאילו יש לכל עץ צבע ירוק משלו, וגם לכל מידשאה ושיח.

ההרים המיוערים נשקפים מבעד לקירות-הזכוכית. בחוף קר, מדי פעם יורד מטר דק.

בתוך הבניין של האקדמיה הנוצרית (האנונגלית), מצפון לפראנקפורט, יושבים כמה ועשרים גרמנים. גרמנים מסוג מיוחד: פרופסורים, כמרים, סטודנטים, וגם חברי-פרלמנט אחד, שנבחר מחדש בלידה שלפני-כן. כולם היו בישראל. אחדים מהם מדברים, במפתיע, עברית.

אלה הם הגרמנים שהם שונים, גרמניה האחרת. לולא היה להם יחס היהודים ול"עבר הקרוב", לא היו מבקרים בישראל ולא היו שוקעים בעביותיה.

לפני עשר שנים, היה כנס כזה מתנהל בשפה ציונית גלגלת, באווירה של תשכחות כימעט-מביכות למדינה היהודית. עכשיו האווירה היא ביקורתית. מודאגת. מתלי-בטח.

"הסבל אינו מוכך", קובע אחד, כדי להצדיק את הישראלים, שרידי השואה, שאינם נוהגים במיעוט הלאומי שלהם בצורה יפה יותר מכפי שעשו זאת עמים אחרים.

"הפלטסטונים הם הקורבנות האחרונים של הנאצים!" אומר אחר. ברצונו לאמר כי זוועות הנאצים נתנו דחיפה חשובה ("אך לא בילעדיהם!" ממחר פרופסור אחר לתקן) להקמת ישראל, וזו גרמה לעקירתם עם שלם ממולדתו. מבחינה עובדתית, הם יודעים את הכל. ביסודיות גרמנית למדו את החומר. כל מילה שפורסמה על המצב בגדה המערבית ומצב הערבים בישראל עצמה נקראה, נבחנה, תויקה. אייאפשר לרמות בכיוון זה או אחר. כל מילה בלתי-מדויקת מוצאת מיד תיקון מוסמך.

לפני שרוצים לשמוע דיעות, רוצים לשמוע עובדות. איך נמנעת הקמתה של מיפלגה ערבית בישראל? מה ההבדל בין רק"ח ושל"י ובין פרס ורבינ? האמנם התפטר ראש השב"כ ביגלל ההתנקשות בראשיה-ערים? זהו אחד מחילות-החוח של דעת-הקהל האירופית. מה (המשך בעמוד 38)